

gde si najdublja pesmo

Svetu je oduševio otseteno
ono što je bilo za njega:
priroda, more, breg, večer
nja razmisljana

(A. Komi)

Balada o predvečerju nije ni pružila nova, neslućena otkrića o svetu i čoveku. Nije to jedna od onih knjiga koje zadivljivaju dubinom misli ili možda iznenadjuju originalnošću izraza. A ipak, ta knjiga vama volim jer mi je pomogla da se osetiš bogatijem i celovitijem. U Baladi o predvečerju Raičković je jasno izgovorio mnoge reči koje sam nekad uzalud tražila, želeći da izrazim ono što sam osećala, da dan saslušnu svemu što sam doživljavala. Volem, u Baladi o predvečerju jer nepristojno ukazuje na to da izvan geometrije gradskih zidova i trotoara priroda ipak postoji. Postoji i čeka da nas osloobi svih navika koje onemogućuju da istinski sagledavamo stvari oko sebe i da ih u potpunosti doživljavamo.

Raičković je otkrio dva nova viđa tisine.

Jedno je tisina puste ulice. Tisina koja doživljava čovek kada uđe u praznu kuću i zatvori svoji prozor. Kada ostane sam sa svojim sećanjima, odvojeni samo zavesom od zatimore boje asfalta, od nametljive bujice ljudi. Čovek je nepotpun i zarobljen u toj tisini. Giaj kojim progovara uvek zazvuči nestvarno. U sebi ne pronalazi ništa što ne bi bilo skao papirno evecce. Strašno je biti sam u toj tisini. Jer ona znači i prazninu.

Ali tisina ne mora značiti otsutnost nečega. Ona u prirodi postoji kao harmonija koju stičaju obilje gotovo nečujnih sumova, bogatstvo bezbrojnih, gotovo neprimenljivih početa. Sadrži u sebi vreme koje je potrebno biljeći da naraste; čuva svaki pokret trava; sadrži hod mračne i težine kamena.

Raičković je općenjem tom drugom vrstom tisine. Iako čovek mora tako toga izdvajati iz sebe da bi je mogao dozvati, ne postane tim ništa siromašniji.

Ta tisina oranjava nepoznate iz neviđljive puške jer skriva neslućena čuda koja treba da uđu u gas i da se tu ozivovore. Svaka osećanje usamljenosti je nemoguću. Nastaju trenuci u kojima sve obgrijeni u jedinstvenu celinu. I čovek i trava i mrav i kamen. Verovatno su to trenuci za koje je Raičković rekao:

Dobro je biti živ
i anda
kad to otrplike znači
dinti samo
polako
imati oči
tudi vat.

(Tibi sat)

A ipak u Baladi o predvečerju tisina nije shvaćena kao cilj, kao smisao, već kao uslov da čovek postigne unutrašnju ravnotežu, kao mogućnost da se spase od ispreznog proficanja vremena, uvezvi otuknjene vlastitog srca kao merilo prolaznog sti, oslobodivši se svega onoga što ne oseća kao neophodnost. Nikada se Raičković zbog toga osloboda

čak i svog govora, svoje pesme, jer nju već sadrži šumor trava. Oslabada se često svih želja osim želje da oseća oko sebe prirodu ili osim želje za snom.

Iz mnogih pesama »Balade o predvečerju« izbjila trajna, neoklizniva bol koju je pesnik spasio od rođenja u gorkoj vazici. Ta bol nije neglašena, ali je možda bačena mnogo doprinela da se Raičković toliko približi prirodi i izgradi svoj svet nečnosti i tisine.

I oseća se u zbirci još jedna bol. Bol zbog nemoci da se izrazi sutišna, da se pronade pesma koja će zazvučati toplo, pesma koja će ispuniti prostor svijom istinitošću i ostatiti da u njemu živi.

«Gde si najdublja pesmo...?»

(Vredam se do svojih vratila)

To je ujedno i bol zbog toga što reči uvek ne sadrže dovoljno životnosti u sebi. Ne sadrže dovoljno snage.

«Reč je u poteku bila natik pa je izgubila smisao»

(Budan san)

«Daj reči koje imaju telo
i u telu stče crvenos»

(Ruke bolja)

Pa ipak, Raičković često pronađazi prave reči, reči koje naprsto znače srž jedne stvari, a ne samo njeni ime, smisao jedne situacije, ne samo njen opis. Raičković ne eksperimentira. Ni stvara nove reči. On ih pronalazi.

U Baladi o predvečerju sadrži pesme koje pozivaju da se vratimo elementarnoj, jednostavnoj.

«Treba poći i potrcati i stići
tamo gde zemlja nastavlja pista
staru igru
bolutka i cvećova i senke»

(Smice)

Pesnik smatra da se možda nije nikad trebalo ni udaljavati od te elementarnosti, nikad preuzimati teme koje bi deformisali u nama ono povrbojno i individualno.

«Mogli smo ležati svako u svojoj travi» eto
tu možda leži poreklo naše za-
bune»

(Trenutak)

Jer, biti neprirođan grch je protiv uravnoteženosti i spokaja.

Raičković gleda na smrt iz raznih aspekata. Međutim, nikada nije očajan. Čak ni tuzan. On samo konstatiše da čovek treba ponešti da doživi dok još postoji, kao čovek, pre nego što se rasturi u mnostvu

PODNE

Po svemu onome kako izgleda
Ovo podne je sasvim obično
Kao jedna stara pesma:
Mali ugarem trenutak tačno u sredini između izlaska i zalaska
I nista više. (ili još samo
Pa i te već segred:
Jedna svakodnevna slika pred očima
Koju ostanjuje okrugao život časovnika na tornju
Slapanjem svojin ruku
Na molitvu
U smrće).
Tu bi stvar eva mogla da se i završi
I to lepo
(Ne možda baš najlepše i najpunije
Kao što dolikuje to pesničko se kao prva budi
Ispod debelih nastaga čutanja i tisine
Ali ipak).
Ovo podne je sasvim obično
I tu počinje pesma.
Treba skrenuti par koraka samo za ugla
U miravo zelenilo.
Ulevo gde su stabla.
Čovek neki
Po svemu onome kako izgleda
Sasvim običan
U jednostavnom kaputu
Sedi na klipi i stopom ispred sebe ovlaši ispisuju krugove u pesku
Malo nepravilne
Ali ipak dobitljive da u njih stanu sve probujale godine bez
ostajka:
Tri male istinske ljubavi
I dva velika rata
Jedna ptica mladost koja neće poleteti o nikad više iz kruga
Ni preko tanka crete.
Čovek malo iskršio glavu i sluša: ptica peva.
«Gde peva ptica piši čovek i naginje ubo nad svoje dno
I ostukuje prema granu.
Izgleda da je rekao malo glamije
Zaboravio se
I sad se uplašen kao u ljubavničkom stidu diže sa klipe
I polazi
Ali se naglo vraća
I briše nogom svoje krugove u pesku
I smeti se još više uzbunjeno ovom slatkoj skolskom igrom
I odlaže
Ovoga puta u sasvim drugom pravcu nego što je to prethodno
naumeo.

Inače

Po svemu onome kako izgleda
Ovo podne je sasvim obično
Kao jedna stara pesma.

Iz ciklusa »U jednoj ulici«

Stevan RAČKOVIĆ

Petar POPOVIĆ

STA JE ZLO

Kad igras film sa Džon Venjom
a namas novaca za ulaznicu

Veliko zlo
kad se zaljubiš u devojku
koja stvara Šopena
a u isto vreme
sanja dobru partiju
Najgora
kad ne umesi da izračunasi
kako ćeš se platiti dom proug
a profesor si matematike

BOJE APRILA

Ovo su boje aprila
Pre svega laste i ljubicice
žetini
lažna ruža na lešitu stare dame
pa milicijomer
koji ne traži prekršaj
i malu prodavalicu bonbona
koja oseća u srcu
pri svu ljubavi

NE VODITE RACUNA

Ne vodite računa o časovnicima
Ako vas neko upita
zelite ste to učiniti
nemojte se pravdati
dringaže niste mogli
Ako vam neko kaže
da je sve vec krasno
obi! ne verujete mu
josi ste živi
I kad volite
molim vas pazite
nemojte ništa obećavati
volite onoliko koliko poljubaca možete da date

drugih različitih oblika. Pre nego što izazste kao travi ili se pretvorite u kamen. (Tu se donekte oseća učica istočnjačkih religija na Raičkovića, posebno Budizma.)

Ponekad u Baladi o predvečerju nalazimo na jednostavnije stvaranje završetka bitisanja. Trenutno kondenzovanje svih oblika u kameni kipove. Krajnje pojednostavljenje svega. »San u kamenu.« Tamni zvuki koji vuče ruke u daljnju.

Iako ljubav u Baladi o predvečerju nije uvek vezana za prirodu, ona se retko kad od nje odvaja. Zlava i mrlja priroda nisu razgraničene. Jedna i druga se usko isprepliću i dopunjavaju. I nije nikakvo čudo ako se

spice pretvoraju u ličice
zrnje sasvim uspešno imitira
pukotine

(Ljudi se bude bez oružja)

Raičković zna da i živa i mrlja priroda ostaju konstantno u određenoj ravnoteži, pošto se njihovim menjanjem potvrđuje baš njihova neprimenjivost. Otuda nalazi već

srodstvo između kamena i ptice nego između ptice i čoveka. Jer, čovek je pesnik i skulptor, a ptica je mrlja izolovan od svega u čemu ne nalazi ravnotežu i spokoj. On ne učestvuje ceo i popun u svojim doživljajima. Nalazi se zatvoren u školjki sna dnu nečega što prolazi. Međutim, to nimalo ne smeta u pocziji Stevana Raičkovića. Jer, priroda koja on doživljava ne znači sveobuhvatnost, ne potčinjava čoveka. Priroda pomaže Raičkoviću da nade osnovu svog postojanja, da uspostavi vezu sa onim ga okružuje, da svoja traženja usmeri ka pravim vrijednostima pojedinih trentaka.